

Ein Mazel L'Yisroel: Does Mazel Play a Role in Halacha

Show# 22 | June 6th 2015

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמוד א-ב

האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא. אמר רב אשי: אי אומנא, אי גנבא, אי טבחא, אי מוהלא. אמר רבה: אנא במאדים הוא! - אמר אביי מר נמי עניש וקטיל. איתמר, רבי חנינא אומר: מזל מחכים, מזל מעשיר, ויש מזל לישראל. רבי יוחנן אמר: אין מזל לישראל. ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן: מניין שאין מזל לישראל - שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה, גוים יחתו, ולא ישראל. ואף רב סבר אין מזל לישראל, דאמר רב יהודה אמר רב: מניין שאין מזל לישראל - שנאמר ויוצא אתו החוצה. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם בן ביתי יורש אתי. אמר לו: לאו, כי אם אשר יצא ממעיך. אמר לפניו: רבונו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן. אמר ליה: צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל. מאי דעתיך - דקאי צדק במערב, מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח. והיינו דכתיב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו. ומדשמואל נמי, אין מזל לישראל. דשמואל ואבלט הוו יתבי, והוו קאזלי הנך אינשי לאגמא. אמר ליה אבלט לשמואל: האי גברא אזיל ולא אתי, טריק ליה חיויא ומיית. אמר ליה שמואל: אי בר ישראל הוא - אזיל ואתי. אדיתבי אזיל ואתי. קם אבלט, שדיה לטוניה אשכח ביה חיויא דפסיק ושדי בתרתי גובי. אמר ליה שמואל: מאי עבדת? - אמר ליה: כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן. האינדא הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא, הוה קא מיכסף. אמינא להו: אנא קאימנא וארמינא. כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה, כי היכי דלא ליכסיף. אמר ליה: מצוה עבדת! נפק שמואל ודרש: וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה, אלא ממיתה עצמה. ומדר"ע נמי, אין מזל לישראל. דר"ע הויא ליה ברתא, אמרי ליה כלדאי: ההוא יומא דעיילה לבי גנא - טריק לה חיויא ומיתא. הוה דאיגא אמילתא טובא. ההוא יומא שקלתא למכבנתא, דצתא בגודא, איתרמי איתיב בעיניה דחיויא. לצפרא כי קא שקלה לה - הוה קא סריך ואתי חיויא בתרה. אמר לה אבוה: מאי עבדת? - אמרה ליה: בפניא אתא עניא, קרא אבבא, והוו טרידי כולי עלמא בסעודתא, וליכא דשמעיה. קאימנא, שקלתי לריסתנאי דיהבית לי, יהבתי ניהליה. אמר לה: מצוה עבדת! נפק ר"ע ודרש: וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה, אלא ממיתה עצמה. ומדרב נחמן בר יצחק נמי, אין מזל לישראל. דאימיה דרב נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי: בריך גנבא הוה. לא שבקתיה גלויי רישיה. אמרה ליה: כסי רישיך, כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא, ובעי רחמי. לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה. יומא חד יתיב קא

גריס תותי דיקלא, נפל גלימא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא, אלמיה יצריה, סליק פסקיה לקיבורא בשיניה.

רש"י מסכת שבת דף קנו עמוד א

יש מזל לישראל - שאין תפלה וצדקה משנה את המזל. אין מזל לישראל - דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה.

תוספות מסכת שבת דף קנו עמוד א

אין מזל לישראל - והא דאמר רבא בשילהי מו"ק (דף כח. ושם) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא מכל מקום על ידי זכות גדול משתנה אבל פעמים שאין המזל משתנה כדאמר ביבמות פרק החולץ (דף נ. ושם) זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו (דאין מזל לישראל).

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כה עמוד א

רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא. עבד מלתא ולא הוה ליה מידי למטעם, שקל ברא דתומא ושדייה בפומיה, חלש לביה ונים. אזול רבנן לשיולי ביה, חזויהו דקא בכי וחייר, ונפק צוציתא דנורא מאפותיה. כי אתער אמרו ליה: מאי טעמא קבכית וחייכת? - אמר להו: דהוה יתיב עמי הקדוש ברוך הוא, ואמרי ליה: עד מתי אצטער בהאי עלמא? ואמר לי: אלעזר בני, ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא? אפשר דמתילדת בשעתא דמזוני. אמרי לקמיה: כולי האי, ואפשר? אמרי ליה: דחיי טפי או דחיינא? אמר לי: דחייית. אמרי לקמיה: אם כן, לא בעינא. אמר לי: בהאי אגרא דאמרת לא בעינא - יהיבנא לך לעלמא דאתי תליסרי נהרוותא דמשחא אפרסמון דכיין, כפרת ודיגלת, דמענגת בהו. אמרי לקמיה: האי, ותו לא? - אמר לי: ולחברך מאי יהיבנא? - אמרי ליה: ואנא מגברא דלית ליה בעינא? מחיין באסקוטלא אפותאי, ואמר לי: אלעזר ברי, גירי בך, גירי!

רבינו בחיי פרשת וילך פרק לא פסוק טז

אלהי נכר הארץ. יבאר הכתוב כי האלהים נכרים בארץ ה', לפי שהיא נחלתו ולא השליט עליה מלאך ושרף או כוכב ומזל, ולא שום כח מן הכחות העליונים, וזהו שאמרו: (שבת קנו א) אין מזל לישראל, ואין הכונה בזה שלא יהיו המזלות גורמין לישראל, שהרי אמרו בפירוש: (יבמות סד ב) מזלו גורם, אבל הענין שישראל אינן מסורין תחת ממשלת המזלות לפי שהכוכבים והמזלות וכל העולם נבראו בשביל צדיקים, וא"כ איך יתמנה השפל על העליון ממנו והעלול על העלה, אמנם הם ממונים על העובדי כוכבים כי כל כוכב ומזל ממונה על אומה שלו. וכן אמרו בספרי החכמה המפוארה, היא חכמת הכוכבים, מזל עקרב לארצות ישמעאל, מזל קשת לפרס, מזל גדי לפלשתים, מזל בתולה או מאזנים לאדום, וזהו שאמר הכתוב: (דברים ד, יט - כ) "אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים תחת כל השמים", "ואתכם לקח ה'", באר: כי הקדוש ברוך הוא נתנם לחלקם, לא לחלק ישראל, ולכך לא מצינו בכל התורה בשום מקום שיאשים הכתוב את האומות בענין ע"ז כי אם ישראל המיוחדים לחלקו

יתעלה, וכן לא מצינו עונש לאומות בעבדם עבודה זרה אלא אם כן עבדוה בארץ הקדושה, והראיה מן הכותיים שלא נענשו בעבדם אותם בארצם עד שבאו לארץ ועבדוה ואז נענשו, שנאמר: (מלכים - ב יז, כו) "וישלח בם את האריות והנם ממתים אותם כי לא ידעו משפט אלהי הארץ", ולכך אמר בכאן "אלהי נכר הארץ" כי האלהים וכחות עבודה זרה כולם הם נכריים בארץ, וכל העובד עבודה זרה הרי הוא כמי שמבקש לגרש המלך מן ההיכל שלו, וזאת היא מעלת ארץ ישראל, והוא סוד הכתוב שנאמר בענין המטר: (איוב ה, י) "הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות", למדך הכתוב כי עקר השגחה בארץ ומשם מתפשטת לשאר מקומות העולם ולכך אמר בארץ "הנותן" כלומר הוא בעצמו אבל בשאר מקומות שקראו "חוצות" אמר "ושולח" ע"י שליח, ומה שקראן "חוצות" יורה על פנימיות מעלת הארץ, כלומר שהן חוץ מפלטרין של מלך, ודוד ע"ה קראן "אהלי רשע", הוא שאמר: (תהלים פד, יא) "בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע", כלומר בחרתי ישיבת הסף מדור בחוצה לארץ שהם אהלי רשע, וכנגד ירושלים שהיא "עיר הצדק" קרא לשאר ארצות "אהלי רשע", ופרשה זו בבית ראשון כי שם עבדו ישראל ע"ז:

חידושי הר"ן מסכת מועד קטן דף כח עמוד א

אמר רבא בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא פירוש לאו בזכותא בלחוד תליא מילתא אלא אף מזל גורם אף על פי שאינו הגון. דליכא למימר שאין הזכות מועיל לו כלום דא"כ קשיא מאזהרות שבתורה אלא דלא משמע הכי מעובדא דרב חסדא ורבא דמייתין עלה. וי"א דה"ק שאין הזכות עוקר מהכל את המזל אלא מצילו לאדם במקצת לא מהכל. כדאמרינן דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ולהאי פירושא איכא למימר דהיינו דוקא אליבא דמ"ד יש מזל לישראל ורבא ס"ל הכין, אבל הא קי"ל כמ"ד אין מזל בשלהי מס' שבת.

דברים רבה פרשת נצבים פרשה ח סימן ו

ד"א מהו לא בשמים היא שמואל אמר אין התורה מצויה באיסטרולוגין שאומנותן בשמים אמרו לשמואל הרי אתה איסטרולוגין וגדול בתורה אמר להן לא הייתי מביט באיסטרולוגים אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה אימתי כשהייתי נכנס לבית המים.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה לב

והמצוה הל"ב היא שהזהירנו מעשות המעשים בבחירה ממשפטי הכוכבים. והוא שנאמר זה היום טוב למעשה הפלוני ונכון לעשותו או זה היום מגונה בו המעשה הפלוני ונרחיק מעשותו. והוא אמרו יתעלה (שם) לא ימצא בך וכו' מעונן. וכבר נכפלה אזהרה זו באמרו (קדושים יט כו) לא תעוננו. ולשון ספרא (פ"ו) ולא תעוננו אלו נותני העתים. כי הוא נגזר מן עונה (ר"פ משפטי'). ר"ל לא יהיה בכם מעונן שיאמר העת הפלונית טובה והעונה הפלונית רעה. והעובר על לאו זה ג"כ חייב מלקות. ר"ל שיגיד העתים האלו, לא מי שישאל בעדם. אבל השאלה על זה גם כן אסורה מחוברת אל היותה דבר אין אמיתות לו. ומי שיכוין בפעולתו אל עת ידועה במבט כדי שיצלח או יהיה לו תועלת באותו מעשה הנה הוא גם כן לוקה מפני שעשה מעשה. ובכלל אזהרה זו גם כן איסור

פועל החרטומים. ולשון חכמים (סנה' סה: ספרי) מעונן זה האוחז את העינים. והוא מין גדול מן התחבולה מחובר אליו קלות התנועה ביד עד שיתדמה לאנשים שיעשה עינים אין אמיתות להם. כמו שנראה אותם יעשו תמיד שיקח חבל וישים אותו בכנף בגדו לפני העם ויוציאהו נחש. וישליך טבעת לאויר ואחר כן יוציאהו מפי אדם אחד מן העומדים לפניו. ומה שדומה להם מפעולות החרטומים המפורסמים אצל ההמון. כל פועל מהם אסור. ומי שעושה זה יקרא אוחז את העינים. והוא מין מן הכשוף. ומפני זה לוקה. והוא עם זה גונב דעת הבריות. וההפסד המגיע מזה גדול מאד. כי ציור העינים הנמנעים תכלית המניעה אפשריים אצל הסכלים והנשים והקטנים רע מאד ויפסיד שכלם וישיבם להאמין הנמנע והיותו איפשר שיהיה. והבין זה:

רמב"ם הלכות עבודה זרה סוף פרק יא

ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת עבודה זרה פרק ד משנה ז

ממה שראוי שתדעהו, שהפילוסופים השלמים אינם מאמינים בטליסמאות, אלא צוחקים מהם ומאלה החושבים שיש להן השפעה. וביאור זה יארך, ואמנם אמרתי זאת ליודעי שרוב בני האדם ואולי כולם מרומים בהם תרמית גדולה מאד, ובהרבה דברים מסוגם, ויחשבו דברים אמיתיים, ואינם כך. עד שהטובים החסידים מאנשי תורתנו חושבים שהם דברים אמיתיים אלא שהם אסורים בגלל התורה בלבד, ולא ידעו שהם דברים בטלים כוזבים שהזירה מהם התורה כמו שהזירה מהשקר. והם דברים שזכו לפרסום רב אצל האומות, ושורש זה, הצאבה, והם העמים אשר יצא אברהם אבינו מכללם וחלק על דעותיהם הנפסדות במה שאצר ה' בליבו מן החכמה, והיו מגדלים את הכוכבים ומייחסים להם פעולות שאינן להם, והם אשר יסדו את גזירת הכוכבים והכישוף והלחשים והורדת הרוחניות ושיחות הכוכבים והשדים והקסם והניחוש לכל ריבוי מיניהם, ודרישת המתים, והרבה מאלה העינים אשר שלפה התורה האמיתית חרבה עליהם וכרתה אותם, והם שורש עבודה זרה וענפה. וזה, שהכזב הראשון הוא גזירת הכוכבים, אשר מוכח במופת בחכמה הטבעית ביטול הקדמותיה הראשונות, באומרם כוכב פלוני מזלו רע ופלוני מזלו טוב, וחלק פלוני מן הגלגל מתאים לכוכב פלוני, ומתנגד לכוכב פלוני, עם היות הגלגל כולו גוף אחד שחלקיו דומים, אין ניגוד בהם ולא הרכבה. ואלו שתי ההקדמות הן עמוד גזירת הכוכבים, אשר אם יתאמת ביטולן, כמו שכבר התאמת, יתבטלו פרטיה עד האחרון שבהם. אחר

כך הורכב כזב שני על זה הכזב הראשון, והן הטליסמאות, ואמרו שאם יהיה כוכב פלוני שמזלו טוב במקום פלוני המתאים לו, תיעשה צורה בתואר כך והיא תביא תועלת כך, ואם היה כוכב פלוני שמזלו רע במקום פלוני המתנגד לו, תיעשה צורה בתואר כך והיא תרחיק נזק כך, והתפשט זה הענין כפי התפשטות גזירת הכוכבים ומה שמיוחס להם מן הפרטים. אחר כך הורכב כזב שלישי על זה השני, והיא עבודה זרה, ונאמר שזאת הצורה אשר תיעשה במזל כך ועל מצבה פלונית אם יוקטר לה באופן פלוני ויתפללו אליה במילים כך וישתחוו לה, וכך וכך, הרי היא תפסיק נזק כוכב פלוני ותביא תועלת פלוני. ואלה הדברים כולם נעשו לצרכים, וזה, שבזמנים שעברו אוחדו בהם המדינות והוטעה בהם המון העם, ונאמר להם שתיקון ארצכם ומצביכם באלה הצורות, ושתתקבצו לבתיהן, ותגדלו אלו הזקנים אשר ילמדו סודותיהן, והתקיימה בזה המלכות, והאמינו שהוא דבר אמיתי, והיו אומרים, זה דבר כוכב פלוני וזה דבר מזל פלוני, ויגדלו אותו וילכו אחריו ויאמינו בו, כמו שנאמין אנחנו בנביאים עליהם השלום מן השלימות והמעלה. הלא תראה איך קראם הכתוב נביאי הבעל ונביאי האשרה. ובאו חלשי השכל אחרי כן ומצאו אותם הספרים ואותם האמרים וחשבו שהם אמת ושבהם תועלת, ולא ידעו שהם כזבים שנעשו בזמן מסוים לתועלת עת. אמר ה' "אל תיראו מהם כי לא ירעו וגם הטיב אין אתם". וכבר ביארו החכמים שכל מה שיחשבו בו שהוא מפעולות אלו הטליסמאות, אמנם קורה במקרה, ומיוחס להן. וזה ענין פילוסופי אמיתי. וכן מצאתי להם הערה על גזירת הכוכבים שהיא נוהגת מנהג הניחוש, לא שהיא הסיבה כמו שחושבים הוברי שמים, אמרו, לא תנחשו, כגון אלו המנחשים בחולדה בעופות ובכוכבים. וזו היא סברת הפילוסופים בה. ואלה הדברים כולם אשר בדו הצאבה אין מהם בפילוסופית יוון לא מעט ולא הרבה. וכבר הארכתי גם כאן, אבל בענין של תועלת ותיקון אמונה, לפי שהאמונות התפלות של בני אדם בכוכבים ובטליסמאות אינן מעטות, וכבר נטשו בהן את התורה לגמרי בהאמינם באמיתותן.

To see the Abarbanel on Mazel L'Yisroel [click here](#)

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סד עמוד א

א"ר יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים.

מאן דתאלי כל מילי במזל, ואמר אפילו תנודות שלאדם¹⁷ ואפילו רחשושי לבו¹⁸ תלויין במזל, ומן התם הוא דנאחתין להכא, ולפום מאי דאית התם האוי הכא. וכל עיסקי דארעא כמין מטבע שלשעות דר ונח להחתם¹⁹ ומזלות שמים כמין חותם שמכנים אותן וטובען בדיוקני שלו דלא מוסיף ולא גארע. ואילין לית בהון מאן דמודי בקב"ה²⁰, ומובדלין הן מדברים שלנו. ואית מנהון גנסא²¹ אחרינא דאמרין אדם עושה בחכמתו דברים שלא המזל גרמן, ויכול ברעתו לכוף מאי דגרם מזל. והווי נמי תרין גוונני, מינהון מאן דתאלי לה למילתא בנפשו שלאדם, ואמר שרוחו ונפשו שלאדם עליונית, וגוהר²² דילה ועיקרה למעלה מן הכוכבים והמזלות, ויכולה היא²³ ואף הוא יכול בכחה לשנויי מאי דגרים מזל. ומנהון מאן דתאלי לה למילתא ברבוננו שלעולם ברוך הוא, ואמר דברא ביה באדם יכולת לכוף מה שגרם לו מזלו. ובין להני ובין להני דהאי גנסא אחרון, כד גארים מזל חם אתי בעידניה²⁴, לאילין יכיל אדם למישתא מקראני²⁵ דמיצטנן בהון ולא חיים

משיטת חכמי הטבע. ונראה שזו כוונת רבינו באמרו להלן "השתא לכל מאן דאמרין שהמזלות גורמים איכא קושיי ואיכא פירוקי", והיינו כפי שכתבו הראשונים והאחרונים המצויינים שם ועוד. ויש להוסיף מדברי הרשב"א בתשובתו הארוכה ח"א ס"י ת"יג בקטע המתחיל "ואומר אני כי מחסד עליון היה בתחלת הבריאה" וכו', שיש דברים שנבראו ואין אנו מבינים בדרך הטבע איך הם פועלים, וכן כוחות הכוכבים הם כמותם, אע"פ שאין אנו מבינים איך שייך דבר זה, וראה שם שהביא ראה מן האבן השואבת (מגנט) ומן המצפן. אלא שהשואלים לא נתקשו אלא במאמרים שהביאו. 17 כלומר תנועות גופו ואיבריו. 18 לשון רחש לבי דבר טוב (תהלים מ"ה: ב). 19 הלשון קשה ומשובשת. אבל הכוונה היא שכל עסקי הארץ הם כגלמי מתכות - כאסימונים שאינם טבועים, והמזל הוא החותם שטובע באסימון את הצורה שלו, כך האדם אינו יכול לעשות דבר מעצמו ללא טביעת חותם המזל. 20 דהיינו שאינם מודים בתורה ומצוות שנצטוינו, כיון שאין האדם עושה דבר מעצמו ללא המזל. וממילא הם מובדלים מאתנו ומאמונתנו. 21 = ראה ערוך (ע' גנס): "ובוז משפחות (איוב ל"א: ל"ד) תרגי ובסיר גניסתא". כלומר שהוא לשון משפחה, וכ"כ במתורגמן ע' זה, וכנראה הכוונה כאן במובן של קבוצה, או שמשמעותו כמו סוג ומין, וכביטוי באנגלית: genus דהיינו מין. 22 בערבית ובפרסית: עצם (לויך הערה ה). כלומר: עצמו של דבר - מהותו. 23 כלומר: הנפש, שהיא מן העליונים ולמעלה מן המזל, יש בה יכולת לכוף את המזל. 24 כלומר: כאשר גורם המזל חמימות באדם, יש בכחו למנוע זאת כדלהלן. 25 משקאות קרים (הרכבי שם).

גופיה, ולאילין, מדקב"ה כד נחא קמיה לאצוליה ולמידחא מיניה, דאחי. וכן נמי לענין גנבותא וזניותא, בין להני ובין להני לא גארים מזל, אלא תאוה ותיאבון בעלמא²⁶, דהאוי כאינש דשקיקא דעתיה וכסיפא נפשיה ומיטרפא רוחיה לההיא גנבותא וגזלנותא או לההיא זניותא, ויכיל הוא למיכיפה לתאותו ולאיתגבורי עלה, וכגון יצר רע בעלמא היא, דאית זמנין שהוא מתגבר על האדם ומתגרה בו הרבה, ויכיל אדם למיכיפיה. השתא לכל מאן דאמרינן שהמזלות גורמין איכא קושיי ואיכא פירוקי²⁷. אלא לדילך דלא קשיא לך אלא לענין גנבותא וזניותא, דהא מחיבין בהו גוים ואשוו להו רובה דרבנן²⁸ שיש להן מזל, כבר פריקנא לך הדין קושיא דתאוה בעלמא הוא שגורם להם מזל ומגבר עליהן את יצרן ויכלין למידחיייה, דרחמנא שוי בהון חילא למידחיייה ולמיכיפיה. והא ר' חנינא גופיה דאמר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל, שמעינן ליה דאמר²⁹ הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. להודיעך שבידיו של אדם היא.

ובין למאן דאמר יש מזל לישראל ובין למאן דאמר אין מזל לישראל, ממאן דאמרי מזל גורם, ההוא דגורם ליה מזאליה להתגבר עליו יצרו וצריך למיטרח ולמיסבל ניוול קשה במידחיייה, אית ליה אגרא נפישא קמי שמיא כד דאחי ליה, טפי ממי שלא גבר עליו יצרו כמוהו. וכלל מאי דגרים מזל לדבריהן של אלו, תאוה שיכול לדחותה הוא, כי הא דרב נחמן בר יצחק³⁰ דאהדרתיה אמיה אתליסר כלדאי³¹ ואמרי לה כולהו גנאבא הוי, רמאי עליה דמכסי רישיה ולא הוה שבקא ליה דמגלי רישיה, יומא חד הוה יתיב קא גרים תותי דקלא אפרחיה זיקא

26 כלומר, אין המזל מכריח את מעשיו, אלא אך גורם לו נטית הנפש לתאות זנות וממון, ובכחו להתגבר עליו בכח הנפש או בכח שטבע בו הקב"ה. 27 כלומר, השואלים לא נתקשו אלא במאמרים אלו שהזכירו, אבל באמת ישנן קושיות רבות, ויש עליהם תירוצים, ראה לעיל הערה 16. 28 כלומר, אפילו רובה דרבנן שסוברים שאין מזל לישראל, מ"מ בכך הושוו שלגויים יש מזל. [שכן לענין גוים סוברים כולהו רבנן שיש להם מזל]. 29 ברכות ל"ג: 30 שבת קנ"ו: 31 לפנינו בגמ' איתא רק: "דאימיה דרבי נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי". וכנראה גירסת רבינו "אהדריה אימיה אתליסר כלדאי" וכו'.

לגלימיה מיניה, סליק פסק קיבורא בשיניה. והאי כי מיכדי זו היא תאותו שטמונה בלבו תמיד, או³² לאו דכף נפשיה בטירחא רבה הוה האוי³³ גנאבא כי היכי דגרם לו מזל, אלא מיהו כבש את יצרו ומשל ברוחו. והכין מסקאנא דהא מילתא.

ודקא תמהת ממעשה דר' אלעזר דאמר אפשר דמתרמיא לך שעתא דמוזני. כיון שלא מגרימת מזל תמהת, דהא אמרת מזל מחכים מזל מעשיר, לא קשי לך, אלא תמהת מדקאמר אפשר³⁴, ואמרת וכי באפשר תליא מילתא. מאי תימהא אית בהון, מי קשי האי מדכתיב קרא³⁵ בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסרתו וג'³⁶. ועוד האי איפשר דהכא לאו במקום ספיקא ניהו כמאן דאמ' שמא או אולי, אלא השתא ליכא איפשר אילא או³⁷ מיתפך עלמא האוי אפשר³⁸ ועבידנא. משל לאדם שהוא מלמעלה ואחד מלמטה, אמר תחתון לעליון אסקו לוותך אמ' ליה עליון השתא כמה דליכא חבלא דמיתלית ביה ומדלינא לך מסיקנא לך לא אפשר דסלקת. או³⁹ מתקנינן חבלא ודאי האוי אפשר דסלקת מחתנא לך ומסיקנא לך. ודברים אלו לקושיא שלך⁴⁰.

32 = אי. 33 = מילולית: היה הווה, כלומר כך היה לולי היה כופה יצרו. 34 כלומר: אין אתה מתקשה בעצם הדבר שהמזל הוא הגורם למיעוט או ריבוי המזונות, אבל אתה מתקשה בלשון "אפשר", שכביכול מסתפק הקב"ה ואומר "אפשר". 35 צפניה ב: ג. 36 והרי מצינו בפסוק שהקב"ה ע"י נביאו מבטיח בלשון אולי. 37 = אי. 38 כלומר, משמעות לשון "אפשר" כאן אינה לשון ספק, אלא לשון אפשרות ויכולת, כלומר בלתי אפשרי לשנות את מזלך, ואין הדבר אפשרי אלא אם יתהפך העולם. ומביא רבינו משל לשימוש לשון אפשר במשמעות זו וכדלהלן. 39 = אי. 40 כלומר אלו דיים למה ששאלת, שהרי לא שאלת אלא ממאמרים אלו וכדלעיל, אבל קושיות אחרות שישנם בענין זה שלא שאלת אין צורך להשיב עליהם כאן.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ג סימן כו

בענין עין הרע ודאי יש לחוש אבל אין להקפיד הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא קפדין בהדיה, כהא דמצינו בזוגות בפסחים דף ק"י. אבל איני רואה בזה שאשה צעירה שהוא כדרך העולם להתעבר שיהיה שייך עין הרע ואין להקפיד בזה. ובדבר הרמב"ם והמאירי ודאי לא יפלגו על הגמ' בדברים שחוששין לעין הרע אבל אין להקפיד כל כך, וגם רק בדבר שלא מצוי לפי דרך העולם שייך לחוש ולא לדברים מצויים. ידידו מברכו בכוח"ט, משה פיינשטיין

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קז עמוד ב

והסיר ה' ממך כל חלי, אמר רב: זו עין. רב לטעמיה, דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד. אמר: תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ. ושמואל אמר: זה הרוח. שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: הכל ברוח. ולשמואל, הא איכא הרוגי מלכות! - הנך נמי, אי לאו זיקא - עבדי להו סמא וחי".

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן רפג

תשובה לרמב"ן על ענין המנחשים והמכשפים ועניני החוזים בכוכבים.

עיינן כתבי רמב"ן שעוועל כרך א' דף שע"ח בית יוסף יו"ד סי' קע"ט תשובות הריב"ש סי' צ"ב ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' תי"ג/מה שנוהגין שאין נושאים נשים עד מלוי הלבנה באלו הארצות אינו ניחוש. אלא כשם שמושחין המלכים על המעיין דתמשך מלכותו כן עושין במלוי ולא בחסרון. וסימנא טבא הוא כדרך שמושכין יין בצינורות לפני חתנים ואין בו משום דרכי האמורי. ומה שאמרו אין שואלים בכלדיים, דבר ברור הוא משמעתא דפרק מי שהחשיך שהם בעלי המזלות החוזים בכוכבים כדברי בעל הערוך. והלשון עצמו ידוע שהם הכשדיים הקדמונים הנקראים צלדיב"ש בלשון חכמי הגוים והם שהתעסקו תחלה במזלות ושכתבו באותה חכמה ספרים. ובודאי משמע שאין האצטגנינות בכלל נחוש דמיבעיא ליה מנין /פסחים קי"ג/, ועוד דהא ר' חנינא סבר מזל מעשיר ויש מזל לישראל, ואף על גב דלית הלכתא כוותיה מ"מ משמע דלאו ניחוש הוא. ואלו שמנחשים בכוכבים דקתני לא באצטגנינות קאמר. ומה היא שמעתא דפרק מי שהחשיך נמי משמע דמותר לשמוע להם ולהאמין דבריהם. מאברהם שאמר נסתכלתי באצטגנינות. ומדר' עקיבא דהוה דאיג אמלתא דברתיה טובא. ולאחר שנצלה דרש משום צדקה נצלה ממיתה ממש. ש"מ מאמין היה בהם. ומעובדא דרב נחמן בר יצחק נמי /שבת קנ"ו/. אלא שפעמים הקדוש ברוך הוא עושה נס ליראיו לבטל מהם גזירת הכוכבים. והם מן הנסים הנסתרים שהם בדרך תשמישו של עולם שכל התורה תלויה בהם. לפיכך אין שואלים בהם אלא מהלך בתמימות שנאמר תהיה עם ה' אלהיך. ואם ראה בהן דבר שלא כרצונו עושה מצות ומרבה בתפלה. אבל אם ראה באצטגנינות יום שאין טוב למלאכתו נשמר ממנו ואינו סומך על הנס. וכסבור אני שאסור לבא כנגד המזלות על הנס. ובירושלמי דפ' במה אשה /שבת ו' ט'. ר' חונא הוה משתעי הדין עובדא. חד גיור הוה אסטרוולוגוס והוה מתעסק בסחורה של רידיים. חד זמן בעא מיפק. אמר כדון נפקין. חזר ואמר כלום אדבקית להדא אומתא קדישתא אלא בגין מיפרש

מן אליו מליא. נפק על שמא דרחמנא. כיון דמטא למכסח יהב ליה חמריה ואכליה. שבקה למדינתא. מאן גרם דיפול דהרהר. מן גרם ליה דאשתזיב דאתרחיץ בברייה. וגם זה בענין כך הוא לפי דעתו. שאם היה לו לשאול ולעיין באסטרונוגיא שלו. ולפיכך נתחסד ויצא ולא חשש לסחורה ונעשה לו נס ונצול מן המכסח כיון שעשה לש"ש = לשם שמים = ולגדור עצמו מן העבירה. אבל שאר בני אדם כיון ששמעו חוששין. ואותם שאין מתחילין בב"ד /פי' ביום ב' וביום ד' / מפני שאין מזל לבנה קל ואין מלאכה נגמרת בו כהוגן. ובגמרא נמי סבר הכי. מאן דבלבנה יהא סתר ובני. ובר מזל מאדים נמי קשה הוא. כמ"ד = כמאן דאמר = מזל יום גורם שהוא צומח. מ"מ אין דברים אלו מדוקדקים אפילו כפי אותה חכמה שלא מזל יום ולא מזל שעה גורמים אלא במבטי כוכבים של שנאה ושל אהבה. וכ"ש שאינו משנת חסידים. והרמב"ם ז"ל /הל' עכו"ם פי"א הל' ט' / כתב שכל העושה מעשה מפני האצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו בעת שקבעו הוברי שמים הרי זה לוקה משום לא תעוננו. ועוד האריך לומר שדברי הבל ושטות הם. והמאמין שיש בהם ממש בכלל נשים וע"ה = ועמי הארץ = הם. ושמעתא כולה ליתא הכי. ועוד דאפילו בניחוש נמי לא משמע הכי מעובדא דרב עיליש /גטין מ"ה / . ובב"ר אמרו כי עוף השמים יוליך את הקול. זה העורב וכו'. ואלו דברים צריכים עיון ופירוש רב. מ"מ אל תדקדק עם בני אדם יותר מדאי. אבל אני צריך לבאר דעת רש"י ז"ל שפירש אין שואלים בכלדיים בעלי אוב. ואני תמה, וכי בעלי אוב מתמים תהיה, נפקא. בהדיא כתיב ביה שואל אוב וידעוני. וכן קשה מה שאמרו פרק חלק אין שואלים דבר מן השדים בשבת. ר' יוסי אומר אף בחול אסור. א"ר רב הונא הלכה כר' יוסי. ואף ר' יוסי לא קאמר אלא בשביל סכנה. הלא ענין שדים כשפים הם. העושה מעשה במיתה, והנשאל בהם באזהרה. ושמא דעת רש"י ז"ל לא לשאול בהם שיעשו מעשה ויגידו לו שאלתו כשואל אוב ודורש אל המתים. אלא שבעלי אוב עשו מעשה ושמעו ואחר כן בא זה ושאל מהם מה חדוש יש בעולם, שזה אין בו אלא משום תמים תהיה. ומהו שאמר אין שואלין דבר מן השדים. י"ל שכשפים נאסרו בתורה בעושה מעשה וכן בעלי אוב וכולן במיתה. אבל הנשאל בהן בבעלי אוב באזהרה. ובשאר מכשפים מותר דבעל אוב כתיב בקרא כי יהיה בהם אוב או ידעוני. וכתוב ושואל אוב וידעוני. אבל בכישוף מעשה כתיב ביה. אזהרה מעונן ומנחש ומכשף. מכשפה לא תחיה. ושואל לא כתיב ביה. הלכך כותי המכשף ישראל השואל בו אינו אלא משום תמים תהיה, ככלדיים. וראיתי בתוספתא דמסכת שבת /ח' י"א / גירסא אחרת. לוחשין על העין ועל הנחש ועל העקרב בשבת ואין לוחשין בדבר שדים. ר' יוסי אומר אף בחול אין לוחשין בדבר שדים. ולפי זה אינו אלא ללחוש להשביע שדים לצאת מן האיש כדרך בן תמליון /מעילה י"ז / . ורבי יוסי אוסר שמא יזיק אותו כשמוציאין אותו בע"כ. וכן כל כיוצא בזה. ומה שאמר /סנהדרין ק"א / שרי שמן מותרים מפני שמכזבין. זו היא הגירסא הנכונה לומר שאין להם השבעה שהם משחקים בפני אדם ומכזבים בהם ללעג ואינו בכלל כישוף כלל. ואני תמה מאד, כי שמעתי בבירור שמנהג אלמני"ו לעסוק בדברי השדים ומשביעים אותם ומשלחים אותם ומשתמשים בהם בכמה ענינים. וסבור אני שי"ל דמעשה שדים לחוד ומעשה כשפים לחוד. כמו שאמרו בלטיהם אלו מעשה שדים. בלטיהם אלו מעשה כשפים. ופירש"י ז"ל מעשה כשפים ע"י מעשה תחבולה הם נעשים והם שאסרה תורה. אבל מעשה שדים שרי. וזהו דעתם שנהגו בו ועשו כמה מעשים. ובודאי פשוטי השמועות כך הם. ומעשה דבן תמליון ודגיטין /ס"ח / ודיוסף שידיא /ערובין מ"ג / ושאר מעשים בתלמוד ובמדרשי אגדה הן מטין. ע"כ תשובת רמב"ן ז"ל.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט סעיף ב

נהגו שאין מתחילין ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה. הגה: ולכן נהגו ג"כ להתחיל ללמוד בר"ח, כי אף על פי שאין ניחוש יש סימן (סמ"ק סימן קל"ו). במה שאדם יודע שהוא כנגד המזל, לא יעשה ולא יסמוך על הנס, אלא שאין לחקור אחר זה משום תמים תהיה (דברים יח, יג) (תשובת רמב"ן סימן רפ"ו/רפ"ג) כמו שנתבאר.

טור יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט

קוסם כתב הרמב"ם זהו שעושה מעשה עד שיסום ותפנה מחשבתו מכל הדברים עד שיאמר דברים העתידיים להיות ויש שממשמשיין בחול או באבנים ויש שגוהר לארץ וצועק ויש שמסתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמין ואומרים ויש מי שאוחז מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר ואחד הקוסם ואחד השואלו אסורין אלא שהקוסם לוקה והשואלו אינו לוקה אבל מכין אותו מכות מרדות מעונן זה האוחז העינים שמדמה כאילו עשה מעשה ואינו עושה כלום הלכך אין בו אלא איסור ואינו לוקה וכן המחשב השעות והעתים לומר יום פלוני ושעה פלוני יפה לצאת כתב הרמב"ם מעונן כגון אלו שאומרים באיצטגנינות יום פלוני טוב יום פלוני ראוי לעשות בו מלאכה פלונית חדש פלונית או שעה פלונית רעה לדבר פלוני ואסור לעונן אף על פי שלא עושה מעשה אלא שהודיע אותן הכזבים שהסכלים מדמין שהם דברי אמת וכל העושה מעשה מפני האיצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו חוברי שמים הרי זה לוקה מנחש האומר פתי נפלה מפי או מקלי מידי או בני קורא לי מאחרי או שצבי הפסיקו בדרך או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו פי' באחד מאלו שארעו לו עושה ממנו ניחוש שלא לצאת אחריו לדרך או שלא להתחיל בשום מלאכה כי לדעתו לא יצלח וכן אלו ששומעין ציפצוף העופות וקול החולדה ואומר דבר פלוני יהיה או לא יהיה ו)או אלו שמנחשים בכוכבים לומר כוכב פלוני עולה אין טוב לצאת וכן אלו שאומרים אל תתחיל לגבות ממנו שחרית הוא מוצאי שבת הוא ר"ח הוא שאינו רוצה שיהיה תחלת עסקו בנתינת דבר מתחת ידו וכן אלו שאומרים שחוט תרנגול זה שקרא כעורב ותרנגולת שקראה כתרנגול וכן כל דבר שעושים לסימן אם יארע כך וכך אעשה דבר פלוני ואם לא יארע לא אעשנו כאליעזר עבד אברהם וכו'.

Shidduchim

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ב עמוד א

וקשין לזווגן כקריעת ים סוף, שנאמר: אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות. איני? והאמר רב יהודה אמר רב: ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני! לא קשיא: הא בזוג ראשון, הא בזוג שני. ופרש"י זוג ראשון - לפי המזל. זוג שני - לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שאינה בת זוג.

שמונה פרקים לרמב"ם פרק ח

אבל הלשון הנמצא לחכמים, והוא אומרם: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" - הרי הוא אמת, ומכוון אל מה שזכרנו, אלא שהרבה יטעו בו בני אדם, ויחשבו בקצת מעשי האדם הבחיריים - שהוא מוכרח עליהם, כגון הזיווג לפלונית, או היות זה הממון בידו. וזה אינו אמת, כי זאת האשה, אם היתה לקיחתה בכתובה וקידושין, והיא מותרת, ונשאה לפריה ורביה - הרי זו מצוה, וה' לא יגזור בעשיית מצוה; ואם היה בנשואיה פגם - הרי היא עבירה, וה' לא יגזור בעבירה.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד ב

ואמר רבי חנינא: הכל בידי שמים - חוץ מיראת שמים, שנאמר: ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה.

שו"ת חתם סופר חלק ז סימן לד

ונראה דאמרינן בש"ס זיווג ראשון מכריזין עליו מ' יום קודם יצירת הולד, אבל בזיווג שני הכל לפי מעשיו. והפירוש הפשוט הוא כמשמעו, זיווג א' היינו אשתו ראשונה וזיווג ב' היינו אשתו שניה. אבל שמעתי פירוש אחר, כמדומה לי בשם האר"י זצ"ל, דהענין הוא כך, כיון דידוע דאיתתא פלגא דגופא ואין הצורה שלימה כי אם עם אשתו ולכן בתחלת הבריאה נבראו דו פרצופים [ברכות ס"א ע"א], ואף עתה שחלקן הקדוש ברוך הוא, עכ"פ בשעת יצירה נבראת תיכף עמו בת זוגו שלא יהי' חסרון ח"ו בבריאת הבורא יתברך, ואז מזווגין לו כפי הנאות לו לגוף זה ובמזל זה כפי מזגו עזר כנגדו, וזהו נקרא זווג ראשון. אבל לאחר צאתו לאויר העולם והוא משתנה לכמה גוונים כפי בחירתו צדיק או רשע או בינוני, וטבעו משתנה ע"י מעשיו ממה שהיתה בעת הבריאה, גם זיווגו ישתנה כפי הנאות לו עתה, וזהו הנקרא זיווג ב', כך שמעתי.

לפי פירוש זה י"ל, כיון דלעתיד לבא יהי' עולם התיקון ויהי' הכל כמו קודם החטא, וכל אחד כתינוק שנולד דמי, יאות ליה זיווגו שהיה לו קודם צאתו אל העולם כיון שכך גזרה חכמתו יתברך שהיא נאות לבריאת גופו אם לא ישתנה. לפי זה לעתיד לבא אפשר שיקרה שיזדווגו שנים שלא היה בזה העולם כלל זה אצל זה, רק שקודם הבריאה היא היתה בת זוגו:

דרך ה' חלק ב פרק ז

בענין השפעת הכוכבים

א. הנה ביארנו בחלק ראשון, שכל עניני הגשמים - שרשם הוא בכחות הנבדלים. ואמנם, שם משתרשים הענינים האלה בכל הדרכים שצריכים להשתרש, ואחר כך צריכים ליעתק ולימשך אל הגשמיות בצורה שצריכים לימצא בה. והנה לצורך זה הוכנו הגלגלים וכוכביהם, שבהם ובסיבוביהם נמשכים ונעתקים כל אותם הענינים שנשתרשו ונזמנו למעלה ברוחניות אל הגשמיות פה למטה, ועומדים פה בצורה הראויה. ואמנם מנין הכוכבים

ומדרגותיהם לכל מחלקותיהם היו כפי מה שראתה החכמה העליונה היותם צריכים ונאותים אל ההעתק הזה שזכרנו. והנה נשפע מן הכוכבים כח הקיום אל העצמים הגשמיים שתחתיהם, שעל ידיהם נעתק ענינם מבחינתו למעלה בשרשים אל בחינתו למטה.

ב. ואולם, עוד ענין אחד חקק הבורא, יתברך שמו, בכוכבים האלה, והוא, שגם כן עניני מקרי הגשמים ומשיגיהם, אחרי שהוכנו למעלה, יימשכו על ידיהם למטה באותה הצורה שצריכים לקרות להם. דרך משל: החיים, העושר, החכמה, הזרע וכיוצא, כל אלה הענינים מוכנים למעלה בשרשים ונעתקים למטה בענפים בצורה הראויה על ידי הכוכב, וזה במחלקות ידועות ובקיבוצים מיוחדים שהוחקו להם, ובסיבובים ידועים. ונתפלגו ביניהם כל המקרים הקורים את הגשמים למיניהם, ונקשרו הגשמים כולם תחת שליטותם כפי סדריהם להתחדש בהם, כפי מה שיושפע מן המערכה, לפי הקישור שיתקשר בה כל איש ואיש.

ג. והנה נשתעבדו לזה הסדר כל בני אדם גם כן להתחדש בהם, כפי מה שיימשך להם מן המערכה. אמנם, כבר אפשר שתבוטל תולדת הכוכבים מכח חזק עליון מהם, ועל יסוד זה אמרו (שבת קנו א): "אין מזל לישראל", כי כח גזרתו, יתברך שמו, והשפעתו גוברים על הכח המוטבע בהשפעת המערכה, ותהיה התולדה לפי ההשפעה העליונה, ולא לפי השפעת המערכה.

ד. ואמנם, משפטי ההשפעה הזאת של הכוכבים גם הם מוגבלים, כפי מה שגזרה החכמה העליונה היותה נאותה, וקצת מדרכיה נודעים לפי סדרי המבטים, והוא מה שמשיגים הוברי השמים. אכן לא כל אמיתת סדריה מתגלית בזה, על כן לא ישיגו החוזים בכוכבים אלא קצת מהענינים העתידיים, ולא בשלמות, וכל שכן שכבר יש ביטול לתולדותם, כמו שזכרנו; ועל זה אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בראשית רבה פ"ה ב): "מאשר", (ישעיה מז יג) - ולא "כל אשר".

אגרות רמח"ל-אגרת עט

שני סוגים בבת זוג

כי הנה כתוב "אלקים מושיב יחידיים ביתה" כו' וה"ס גדול. כי הנה ידענו לא כל א' נוטל את בת זוגו וא"כ ודאי הנשמות הן משרשים חלוקים, איך יתחברו? אך סוד הענין הוא כי מלבד השרש אשר לנשמות יש להם בית בסוד "מבית אביך" המפורש בר"מ פ' כי תצא יע"ש. ובהיות שתי נשמות ראויות להתחבר לצורך בחי' תיקון א' יבנה להם בית חדש, כי הוא עומד להתחדש לפי הצורך במלכות, וסודו "ויעש להם בתים", "בית יעשה לך ה'" (שמואל ב', ז, יא), והוא דבר יכול להתחדש אפילו שלא כסדר הנמצא כבר במאורות,

ולכן בית חדש ימצא הב"ה לנשמות האלה ובבחי' בית זה נמצא ביניהם חיבור וסוד זה "אלקים מושיב יחידיים ביתה". וקראם יחידיים, כי הלא יחיד בלא בת זוגו. אך יש אחרים שהב"ה רוצה לחבר בני הזוג ואז נאמר "מוציא אסירים בכושרות", כי כל א' מהם אסיר ואז צריך בכי ושירות כענין אוריה החתי ודדמי ליה.

Birthdays

תלמוד ירושלמי מסכת ראש השנה פרק ג הלכה ח

ריב"ל אמר עמלק כושפן היה מה היה עושה היה מעמיד בני אדם ביום גינוסיא שלו לומר לא במהרה אדם נופל ביום גינוסיא שלו. מה עשה משה עירבב את המזלות הה"ד [חבקוק ג יא] שמש ירח עמד זבולה וגו'. וכתוב [שם י] נתן תהום קולו רום ידיהו נשא מרום ידיהו נשא [דף יח עמוד א] נתן תהום קולו.

טעם ודעת פרשת וישב

יום הולדת את פרעה (מ, כ)

בירושלמי ר"ה פ"ג מביא שהמכשפים דעתם שביום ההולדת הוא יום מזל טוב לאדם, ע"ש בפירוש קרבן העדה. אבל לעם ישראל לא מצינו שמחת יום הולדת.

ובזכרוני שב,,חתם סופר" מביא שבישראל יש לחוג יום המילה, אבל יום הלידה מוטב שלא נברא משנברא, ובמק"א יש סתירה בדעתו, ואין כעת בידי הספרים לעיין בהם.

חומת אנך איוב פרק ג

יאבד יום אולד בו וכו'. אפשר במ"ש המקובלים שהיום שנולד בו האדם מזלו בריא וחזק בכל שנה ובזה פירש גדול אחד מ"ש ולא זכר כי היא עת הלידה וכו' לכן איוב קלל את יום לידתו. גם אמרו בזהר הקדוש ע"פ ויקרבו ימי ישראל דכל הימים שסיגל בהם תורה ומצוות מתקרבין ומיחדים ואשר לא קיים בהם תורה ומצוות ועשה עבירות אותם הימים נדחים ויחנו בחסרו"ת. ואפשר שז"ש יום ההוא יהי חשך אל ידרשהו אלוה ממעל לבא במנין שאר הימים הטובים אשר הם מתוקנים במעשים טובים:

ר' צדוק הכהן מלובלין - דברי חלומות אות כ

(כ) ליל מוצאי שבת קודש וישלח. כי היום שהאדם נולד בו אז הוא בתוקף מזלו ואין לו לירא באותו יום בכל שנה משום דבר שיורע מזלו אז. ומה שאמרו בקידושין (ל"ח א) דצדיקים מתים ביום שנולדו היינו לפי שאצלם המיתה היא התרוממות מזלו ומעלתו שפושט לבוש שק הגופני ולובש חלוקא דרבנן הרוחני ליכנס לעולמות העליונים למעלה עליונה ליהנות מזיו השכינה. וכמו שביום לידתו ירד לעולם הזה לתוספות מעלה שעל ידי עבודתו בעולם הזה בתורה ומצוות ומעשים טובים הוא מגיע למעלה עליונה יותר ממה שהיה קודם. כן ביום המיתה מגיע למעלה עליונה עוד יותר דטוב יום המות מיום הולדו (קהלת ז', א') ועל כן הם מתים ביום לידתם דהוא יום התרוממות מזלם:

אבל מי שאין צדיקים שאין המיתה מיד ביומו התרוממות מעלה [שאף על פי שסוף שיגיעו למעלות בעד תורה ומצוות שעשו. כיון דמכל מקום צריכים מקודם לקבל עונש גם כן וחיבוט הקבר וצער מיתה אם כן יום המיתה עצמו צער גדול ואתרע מזליה הוא להם וכלשון חז"ל בכמה דוכתי ולא התרוממות] אין להם לירא ביום לידתם מן המיתה:

[ובהקיצה עלה במחשבתי שאפשר לומר דהא בהא תליא ורק לצדיקים שלידתם גרם להם התרוממות מעלה על כן יום הלידה הוא תוקף מזלם מה שאין כן מי שאין יציאתו מן העולם בלא חטא כביאתו לעולם דנמצא נוח היה לו יותר שלא נברא והיה נקי מהחטא משנברא. לזה אין יום הלידה התרוממות מזלו כלל ואם כן גם הוא יש לו לירא מהמיתה גם כן ביומו שגם לידתו היה לו השפלה ממדריגתו הקודמת ולא התרוממות. אלא שיש לומר זהו ברשעים גמורים שנחש שנהפך שלייתם על פיהם ולא נוצרו. אבל הבינונים נהי דמצד החטאים קלקל עוד בלידתו מכל מקום אחר שיקבל עונש על החטאים ויצטרף ויתלבן מהם יש לו שכר הרבה מתורה ומצוות שסיגל בעולם הזה שיגיע בו למעלה עליונה שפיר הוי אצלו יום הלידה התרוממות ותוקף מזלו ולא ימות אז. ואף דגם מיתתו מצד זה יש בה מעלה שיגיע למעלה עליונה מכל מקום יום המיתה עצמו מיתה צער הוא לו כנזכר לעיל]:

בן יהוידע ברכות דף כח עמוד א

שם ההוא יומא צר תמני סרי שני הוא כ"ל צס"ד
דקדק לומר ההוא יומא ולא אמר ההוא זמנא
דאפשר הוה היום היום היום הלידה שלו והיה לו י"ח שנה
שלמים ולכך הלניח לעשות לו נס זה דידוע שיום הלידה
יהיה המזל של האדם חזק בו ומוללח על כן נוהגים
שכל אדם יעשה יום הלידה יום טוב לעצמו והוא
דנעשה לו נסם שמנה פשר דארי הוורהא כנגד שנתיו
להורות שהוא נדיק גמור שכל י"ח שנהיו הם טובים
בלדקות והוא איש חי ע"ד מ"ש וצניהו בן יהוידע בן איש
חי קרינן חיל וכהיב חי:

בן איש חי שנה ראשונה פרשת ראה סעיף יז

יז. הזכר יתחייב במצות בן י"ג שנה ויום אחד, על כן ביום הראשון של שנת י"ד יתפוס האב את בנו בידו ויאמר ברוך שפטרני מענשו של זה, ויהרהר שם ומלכות בלבבו, וישתדל לעשות סעודה לאוהבים וריעים ויזמין בה תלמידי חכמים וירבה בסעודה ושמחה כיד ה' הטובה עליו, שמסעודה זו יהיה סניגוריא גדולה על ישראל שיאמרו מליצי יושר לפני הקדוש ברוך הוא, רבש"ע ראה בניך כמה הם שמחים על אשר נכנסים בעול מצותיך,

וסעודה זו נקראת סעודת מצוה, והברכה הנז' בלי שם ומלכות ויאמר האב אותה בתוך הסעודה, והיושבים יברכו את הבן שיזכה לתורה ויראת שמים וקיום המצות, והגדולים שבקרואים יניחו ידיהם על ראשו ויברכו אותו בברכת כהנים, ואם יודע הבן לדרוש בד"ת ידרוש דבר בעתו מה טוב, ואם לאו ידרוש האב, ואם לאו ידרוש ת"ח אחד מן הקרואים. וטוב דהבן ילבש בגד חדש ויברך שהחיינו ויכוין גם על הכנסו באותו היום בעול מצות, ואם אין לאל ידו יברך על פרי חדש. וגם הבת ביום שתכנס בחיוב מצות אף על פי שלא נהגו לעשות לה סעודה, עכ"ז תהיה שמחה אותו היום ותלבוש בגדי שבת, ואם יש לאל ידה תלבש בגד חדש ותברך שהחיינו, ותכוין גם על כניסתה בעול מצות. **ויש נוהגין לעשות בכל שנה את יום הלידה ליו"ט וסימן יפה הוא וכן נוהגים בביתנו:**

צוואת התפארת ישראל נדפס בהמעין שנת תשל"א עמ' 37

ו. הנני מצוה לכם בני ובנותי שליט"א, שבכל חודש ניסן ובכל חודש אלול, או בכל אחד החודש הסמוך לו מלפניו או לאחוריו, יכתוב כל א' ממכם לכל א' ממכם דרישת שלום וברכת שמחת יו"ט, וכ"כ ביום הלידה של כל א', יכתבו לו כל אחיו ואחותיו שליט"א ברכת מז"ט, והנה יום הלידה של בני הגאון רב"י שליט"א הוא י"א מנחם, יום הלידה של בני רמ"מ שליט"א הוא בט"ו חשוון, יום הלידה של בני יעזר שליט"א הוא בט"ו כסליו, יום הלידה של בתי קילא תחי' לאוי"ט הוא בי"א טבת, יום הלידה של בתי גנענדל תחי' לאוי"ט הוא בר"ח אב לרחם, יום הלידה של בתי רבקה תחי' לאי"ט הוא בכ"ט טבת, ויום הלידה של בתי הענא תחי' לאי"ט הוא בו' חשוון, וכ"כ כשיחוננו ה' לכל א' ממכם שמחה בביתכם. בחיתון מזרעכם שליט"א, או בהמלטת זכר, תודיעו לכל אחותכם שליט"א, וממילא משתמע שצריך שתשיבו כולכם בברכה לקול המבשר ואומר, ולא תשנו ח"ו מזה מידי, רק כשיש אונס גמור ח"ו.

שמואל בדורו עמוד נא

נאפוליונים זהב. מאז ידעו בני ירושלים את יום הולדת רבם, מאורם ומנהיגם. מיקירי ירושלים, ראשיה ועסקניה, היו באים לברכו באריכות-ימים, ובמלאת לו תשעים שנה בשנת תרס"ו החליטו ראשי

גנדי יוסף (שווארץ) סימן ד

אבל שהחיינו אינו מברך מהטעם שכתבנו. ומ"מ יודע אני שיש איוה אנשי מעשה שבכל שנה כשמגיע יום הולדת אותם שמהדין לברך שהחיינו על איוה פרי או בנד חדש אבל ברכה מיוחדת לא תקנו, ובאמת אין חילוק בזה בין השנה שהגיע

רמב"ן פרשת אחרי מות פרק יח פסוק כה

(כה) ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ - החמיר הכתוב בעריות, בעבור הארץ שתטמא בהן ותקיא הנפשות העושות. והנה העריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ, אבל סוד הדבר בכתוב שאמר (דברים לב ח ט) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים וגו' כי חלק ה' עמו וגו'. והענין כי השם הנכבד ברא הכל, ושם כח התחתונים בעליונים, ונתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע באצטגנינות. וזהו שנאמר (דברים ד יט) אשר חלק ה' אליהם אותם לכל העמים, כי חלק לכולם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם מלאכי עליון נתנם להיותם שרים עליהם, כענין שכתוב (דניאל י יג) ושר מלכות פרס עומד לנגדי, וכתוב (שם פסוק כ) והנה שר יון בא, ונקראים מלכים כדכתיב (שם פסוק יג) ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס:

והנה השם הנכבד הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים לכל העולם, אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו זרע אוהביו, וזהו שאמר (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, וכתוב (ירמיה יא ד) והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים, לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים כלל. והנה קידש העם היושב בארצו בקדושת העריות וברובי המצות להיותם לשמו, ולכך אמר (להלן כ כב) ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא תקיא אתכם הארץ, וכתוב (שם פסוק כד) ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים, יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים ואלהים אחרים, בתתו לנו את הארץ שיהיה הוא יתברך לנו לאלהים ונהיה מיוחדים לשמו. והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיא כל מטמא אותה ולא תסבול עובדי ע"ז ומגלים עריות:

שו"ת שואל ומשיב מהדורה תניינא חלק ג סימן פז

בר"ח ניסן ה' ויקרא שנת תרי"ז הוגד לי שנדפס ספר שמו נוצר חסד על אבות ושם נדפס היתר על אשה קטלנית שאם היה לה בנים מבעלי הראשונים שלא אכפת לן והטעם ע"פ קבלה דעיקר החשש משום שהרוח מכשכש בקרבה וכל שיש לה בנים שוב אין הרוח מכשכש בה. והנה בסודם לא בא נפשי אמנם הוא כתב דלא תאמר שבאתי עליך מתורת חסידות אביא לך ראי' ממשנה מפורשת יבמות פ"ו בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה מת ולה ממנו בן תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל במעשר ניסת לישראל הרי שניסת לשלישי וע"כ דליכא משום קטלנית כל שהיה לה בנים ומסיים שזה ראייה שאין עליה תשובה. וכשמעו זאת נבהלתי איך התיר קטלנית בדברים כאלו וראיתו אין ראייה דיש לומר דמתו בדבר או במפולת ובכה"ג שמבואר דלא שייך חשש קטלנית כמבואר באהע"ז סי' ט'. ובזה יש ליישב גם קושית הרלב"ח מהמשנה דפד"א ועיין בשו"ת אה"ז הח"ץ ז"ל סי' א' אמנם בגוף הדין הנה דברי הזהר לא יתכנו רק למ"ד מעיין גורם והרי אכן קי"ל דמזל גורם וגם דא"כ היה להש"ס לומר נ"מ זו ביבמות דף ס"ד וע"כ דליתנהו לדברים אלו. ולפענ"ד היה נראה דבר חדש דאם תסע לא"י אפשר דמותרת להנשא שם דהרי אכן קי"ל כהטעם שמזלה גורם והרי בא"י היא ארץ אשר ד' דורש אותה ואינו תחת המזל וכעין שאמרו דאם שהתה י' שנים ואח"כ הלך לא"י

דאין מונים שנים שבח"ל די ש לומר דזכות א"י תשתנה וה"ה בזה יש לומר דכיון דבמזל תלוי אולי בא"י דאינו עפ"י מערכת השמים והמזל כמ"ש הרמב"ן ושאר מפרשים דא"י אינו נמסר לשום שר ומזל רק עפ"י ד' וכ"כ השל"ה לפרש בפסוק התחת אלהים אני דהיינו אם אני יושב תחת אלהים דהיינו בא"י שאין שום ממשלה רק ד' לבדו וא"כ גם בזה יש לומר דהמזל לא יגרע בא"י כנלפענ"ד דבר חדש. ומעשה בא לידי בקטלנית שנסעה לארה"ק וחשבתי בלבי אולי תשא שם ואיש לא ידעה אם זו קטלנית ואמרתי בלבי כי יש לה היתר מה גם כי הי' לה בנים מבעל הראשון יש לצרף גם בזה ההיתר שכתב בנוצר חסד וע"כ העלמתי הדברים ועיין בכתובות דף מ"ג ע"ב משם יש סתירה ג"כ דאל"כ הוה מצי למתני בכה"ג כגון שהיה לה בנים מזה האחרון:

תלמוד בבלי מסכת מכות דף ז עמוד א

דתניא, רבי יהודה בן דוסתאי אומר משום רבי שמעון בן שטח: ברח מארץ לחוצה לארץ - אין סותרין את דינו, מחוצה לארץ לארץ - סותרין את דינו, מפני זכותה של ארץ ישראל.

נפש דוד דוד עמוד מא

אכן בכל לבי כעסתי על המברכים לברכני ליום הולדתי ולשמחני בו. ומרגלא בפי מעודי, שלא מצאנו שמחת יום הולדת בספרינו הקדושים, רק בלידת פרעה לבד, ודבר זה אינו לרוח עם קדוש המקובל אצלינו ונוח לו שלא נברא משנברא, ואם כן למה נשמח ביום הולדתינו, בטרם ידענו שהועלנו בבריאתנו, רק צדיקים יכולים לשמוח כדברי התוס' (ע"ז ה', א, ד"ה שאלמלא וכו'), אבל אנחנו מה חיינו מה מעשינו ומה צדקותינו. **

נפש דוד דוד עמוד לא

סה) בערב שבועות, לעת פנות היום, הדרתי להניח התפלין עד קרוב לשקיעת החמה כדין, למען תצא השנה במצוה (לאשר יום ראשון של עצרת הוא יום מולדתי לאריכות ימים ושנים טובים).

תשובות והנהגות כרך ה סימן שפט

זירוז לידה

נשאלתי אודות זירוז לידה שגורמים הקדמת לידה על ידי פעולות רפואיות הגורמות לצירים וליציאת העובר מוקדם, ובזמן האחרון ישנם רופאים המייעצים לנשים לאחר שכלו חודשי העיבור לפי חשבונם לקבוע זמן ולעשות אז זירוז, והנשים רגועות שידועות מעיקרא זמן הלידה.

והנה גדולי הפוסקים והמקובלים מתנגדים לזה בתוקף, ומובא בשם הקדוש האריז"ל שהכותב קמיע ליולדת המקשה לילד ומזרז לידת העובר גורם לו לעתיד מיתה טרם זמן הראוי לו ועלול לגרום לו ימים רעים, שורש התנגדותם הוא שאף שנראה לנו שזמן העיבור נגמר ומוכן הולד לצאת לעולם כפי ראות עינינו, הקדוש ברוך הוא הוא הקובע את הזמן הראוי, ואולי לא נגמר עדיין ועלול להזיק אחרי שנים הרבה, וגם ידוע שמזל הילד תלוי בזמן שעת הלידה ועלולים לשנות לרעה, ולכן יש למנוע את זירוז הלידה אלא אם רופא טוען שיש בזה נדנד סכנה. אמנם נראה דהיינו לפני שהתחילו צירי לידה, אבל כשרחמה החל להפתח כמו בהתחלת לידה, אז פועלים שיצא הולד, עיין תוס' (סוטה יא ב) פועה היינו לחש שלוחשים לאשה והולד יוצא כמו שעושים עכשיו באזני האשה, וכן הוא ב"בעלי התוספות" על התורה (שמות א' - ט"ו), ומשמע שכשהחל תהליך הלידה מותר לזרזו, ואף שעלולים להקדים בכך את שעת הלידה לא קפדין. ודברים תמוהין מצאתי בשו"ת "אגרות משה" (יו"ד ח"ב סימן ע"ד) שכתב שאסור לזרז לידה שכן הקדוש ברוך הוא ציווה לנו להוליד והבטיח שלא יהיה בזה סכנה כלל, שהעונש בשביל חטא עץ הדעת הוא רק בייסורי לידה ולא במיתה, אבל זה דוקא בלידה רגילה, אבל כשמזרזין את הלידה מוקדם מכפי שצריך להיות על זה אין הבטחה, ומכניסה האשה עצמה לסכנה, והדברים תמוהין, שבמציאות אנו יודעים ורואים אצל אלפי נשים שעשו זירוז ולא שמענו שהסתכנו. וע"כ נראה שאין בזירוז לידה איסור מן הדין, כיון שעלול להזיק לתינוק יש להמנע מכך, אבל אם הרופא סובר שיש חשש סכנה לאשה או לעובר, אז להיפך, מצוה לזרז ושומר מצוה לא ידע דבר רע, רק מביא ברכה כשנוהגין ע"פ ההלכה. ואף שהאשה טוענת שמייטבא דעתה ברופא מסוים שרוצה לזרז את הלידה, וישב הדעת חשוב מאד בפיקוח נפש, מכל מקום יש להסביר לה שלטובת הילד יש להמתין עד הגמר והיינו חבלי לידה, ונשים מבינות וממתונות כדן.

ליקוטי תורה פרשת בלק

דרך כוכב מיעקב:

ו) הוא שמכל ז' היכלות נחית, עד דמטי לחד כוכבא, ואותו (הטפה) היוצא מסוד היכל הרצון, נקרא כוכב. וזהו דרך כוכב מיעקב, דרך. הוא היסוד, שהוא הקשת הדורך חציו להוליד בנים, בסוד כחיצים ביד גבור. ומזה יוצאים ס' רבוא כוכבים, שהם נשמות ישראל ככוכבי השמים. והנה ז"א, עיקר יניקתו מאמא, כי מוחין דאבא אינם שייכין לו, רק לצורך יעקב. ולז"א ביעקב דר"ך, שעולה ס"ג וקס"א. ובישראל אמר וק"ם, שהוא מלוי קס"א. ופי' הדברים: כי יעקב עולה מיסוד דז"א, וכדי שיגיע יסוד ז"א להעשות דעת ליעקב, צריך הקמת ברית. ולז"א וקם שבט מישראל שהוא היסוד, ושבט גי' איש, כי יסוד ז"א נקרא איש. וביעקב אמר כוכב, כיון שם הויה, וכ"כ אותיות. וזו דרך כוכב יסוד יעקב, כי יסוד יעקב אינו כיסוד ישראל, רק כענין כוכב קטן.

אבן פרק א שלמה כה

ב עֵקֶר תִּיּוֹת הָאָדָם הוּא לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד בְּשִׁבְיַת הַמְּדוּת.
וְאִם לֹא, לָמָּה לוֹ תִּיִּים?

ד כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְגַדֵּר עֲצָמוֹ מִן הָעֲבֵרוֹת לְפִי טֵבַע מְזֻגוֹ,

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יד עמוד ב

תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים! משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר דבש מצאת אכל דרך פן תשבענו והקאתו. אחר קיציץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום. שאלו את בן זומא: מהו לסרוסי כלבא? אמר להם: ובארצכם לא תעשו - כל שבארצכם לא תעשו.